



How to complain

that a local authority
member has broken
the code of conduct



1 Who is the Public Services Ombudsman for Wales?

The Ombudsman is appointed by the Queen to look into complaints about public services in Wales. The Ombudsman also investigates complaints that members of local government bodies have behaved wrongly. He is independent and unbiased. The current Ombudsman is Peter Tyndall.

The Ombudsman can consider complaints about the behaviour of members of:

- county and county borough councils;
- community councils;
- fire authorities, and national park authorities; and
- police and crime panels.

All these authorities have a code of conduct which sets out in detail how members must follow recognised principles of behaviour in public life.

2 Who can make the complaint and what can you complain about?

Anyone can make a complaint, as long as they have direct knowledge of the behaviour they are complaining about.

If you are a councillor, under your authority's code you must report any evidence which you have of a fellow councillor breaking the code. If you are a county councillor and your authority has a local resolution process and you want to make a complaint against another councillor in your authority, you should first of all make your complaint to your authority's Monitoring Officer. The reason for this is that it may be that your complaint can be resolved locally without the need for the Ombudsman to be involved. You must nevertheless remember that you also have a duty under the code not to make complaints which are vexatious (that is, they must not be made just to make mischief).

Examples of ways in which a member may break an authority's code of conduct include:

- behaving in a way that negatively affects their authority's reputation;
- using their position unfairly to gain an advantage for themselves or someone else – or to do someone else down;
- improper use of their authority's resources;
- failing to declare an interest;
- bullying behaviour;
- failing to treat everybody equally; and
- revealing confidential information about individuals without good reason.

3 What the Ombudsman cannot investigate

- Complaints about the behaviour of individual employees of an authority.
(But if their behaviour led to you being unfairly treated, or receiving a bad service, you can complain about the authority itself. There is a separate leaflet to help you to do this.)
- Complaints not made in writing, or made anonymously.

4 How do you make a complaint?

- You must be prepared for your name and what you say in your complaint to be passed on to the member concerned and to the authority. You must also be prepared for the possibility that it may become public knowledge. You may need to be interviewed as part of any investigation.
- Your complaint must be in writing, preferably using the form in this leaflet. If you are unable to do this yourself, please contact us on 0300 790 0203.
- You must tell the Ombudsman specifically what you believe the member has done which has broken their authority's code of conduct. (You have to give some direct evidence of this – the Ombudsman will not investigate a complaint which is based on what someone else has told you.)

5 What happens after you have filled in the complaint form and returned it to the Ombudsman?

We will write to acknowledge we have received your complaint. We will then assess it to decide if we will investigate it. Sometimes, we may need to get in touch if some aspect of your complaint is not clear. If we decide not to investigate, we will tell you the reason. If we decide to investigate, we will let you know when we have started, and let you know the outcome.

The Ombudsman can decide whether he will investigate any complaint. Some of the complaints he receives are not serious enough to need investigating.

A number of the complaints which come to the Ombudsman are about rude or controversial things that members have said. The code of conduct is not meant to prevent robust political debate.

In deciding whether to investigate a complaint of a breach of the code the Ombudsman applies a two stage test:

- first he looks to see whether there is evidence that a breach actually took place;
- if there is, he then considers whether the breach alleged, if proved, would be likely to lead to a sanction being imposed on the member. In making his decision, the Ombudsman takes account of the outcomes of previous cases considered by standards committees and Adjudication Panels across Wales.

If the Ombudsman concludes that the first stage of the two stage test is met but not the second stage he will write to the relevant local authority Monitoring Officer stating that he does not intend to investigate the complaint. The Ombudsman will ask the Monitoring Officer whether they wish to carry out a local investigation. Where the Monitoring Officer agrees that an investigation is not called for the complainant will be told of the decision not to investigate. If the Monitoring Officer says that a local investigation is appropriate, then as allowed by the law, the matter will be passed to the Monitoring Officer for their own local investigation.

6 What are the possible outcomes of an investigation?

The Ombudsman will investigate the matter thoroughly and fairly. He will act as quickly as possible. The time taken to complete an investigation will vary according to how complicated it is. Normally it will be completed within nine months. We will keep in touch with you and let you know what progress is being made. If he thinks it is appropriate, the Ombudsman can end his investigation at any time.

Once his investigation is complete, the Ombudsman may decide that there is no evidence that the code has been broken, or decide that no further action needs to be taken.

If he decides that there is enough evidence to do so, he will send a formal report either to the authority's standards committee or, depending on the circumstances, to the Adjudication Panel for Wales. You might be asked to give evidence to them. They will then decide if the code of conduct has been broken and, if so, what penalty to give the member concerned. The maximum penalty that a standards committee can apply is suspension for six months and the maximum that a tribunal of the Adjudication Panel can determine is five years' disqualification from office.

Contact us

Public Services Ombudsman for Wales
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Phone: 0300 790 0203
Fax: 01656 641199
E-mail: ask@ombudsman-wales.org.uk
Website: www.ombudsman-wales.org.uk
You can also follow us on Twitter: @OmbudsmanWales



Sut i gwyno
bod aelod o awdurdod
lleol wedi torri'r
Cod Ymddygiad



1 Pwy yw Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru?

Caiff yr Ombwdsmon ei benodi gan y Frenhines i ymchwilio i gwynion am wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Mae'r Ombwdsmon hefyd yn ymchwilio i gwynion bod aelodau o gyrrf llywodraeth leol wedi cam ymddwyn. Mae'n annibynnol ac yn ddiduedd. Mae'r gwasanaeth yn rhad ac am ddim. Peter Tyndall yw'r Ombwdsmon presennol.

Gall yr Ombwdsmon ystyried cwynion am ymddygiad aelodau'r canlynol:

- cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol;
- cynghorau cymuned;
- awdurdodau Tân, ac awdurdodau'r parciau cenedlaethol; a
- phanelau heddlu a throsedd.

Mae gan bob un o'r rhain god ymddygiad sy'n nodi'n fanwl sut y dylai aelodau gydymffurfio ag egwyddorion cydnabyddedig ymddygiad mewn bywyd cyhoeddus.

2 Pwy all gyflwyno'r gŵyn ac am beth y gallwch gwyno?

Gall unrhyw un gyflwyno cwyn, ar yr amod bod ganddynt wybodaeth uniongyrchol am yr ymddygiad y maent yn cwyno amdano.

Os ydych chi eich hun yn gynghorydd, mae'n ddyletswydd arnoch yn unol â chod eich awdurdod, i dynnu sylw at unrhyw dystiolaeth sydd gennych fod un o'ch cyd-gynghorwyr wedi torri'r cod. Os ydych yn gynghorydd sir a bod gan eich awdurdod broses datrysiaid lleol ac eich bod yn dymuno cyflwyno cwyn yn erbyn cynghorydd arall o fewn eich awdurdod, dylech yn y lle cyntaf gyflwyno eich cwyn i'r Swyddog Monitro. Y rheswm dros hyn yw ei bod hi'n bosibl y gall eich cwyn gael ei datrys yn lleol heb ymwnel o'r Ombwdsmon. Er hynny, rhaid ichi gofio bod hefyd gennych gyfrifoldeb o dan y cod i beidio â gwneud honiadau er mwyn poenydio aelod arall.

Mae enghreifftiau o'r ffyrdd y gallai aelod dorri cod ymddygiad awdurdod yn cynnwys:

- ymddwyn mewn ffordd sy'n dwyn anfri ar yr awdurdod;
- defnyddio'i swydd yn annheg er mwyn cael mantais bersonol neu fantais i rywun arall – neu fychanu rhywun arall;
- defnydd amhriodol o adnoddau'r awdurdod;
- methiant i ddatgan cysylltiad;
- ymddygiad gormesol;
- methiant i drin pawb yn gydradd; a
- datgelu gwybodaeth gyfrinachol am unigolion heb reswm da.

3 Materion nad yw'r Ombudsmon yn gallu ymchwilio iddynt

- Cwynion am ymddygiad cyflogelion unigol yr awdurdod (ond os arweiniodd eu hymddygiad at driniaeth a oedd yn annheg â chi, neu at dderbyn gwasanaeth gwael, gallwch gwyno am yr awdurdod ei hun. Mae ffurflen ar wahân ar gael i'ch helpu i wneud hyn).
- Cwynion na chawsant eu cyflwyno'n ysgrifenedig, neu a gyflwynwyd yn ddienw.

4 Sut mae cyflwyno cwyn?

- Mae'n rhaid i chi fod yn barod i'r aelod a'r awdurdod dan sylw gael gwybod pwy ydych a beth ddywedoch yn eich cwyn. Rhaid ichi hefyd fod yn barod ar gyfer y posiblwydd y gall ddod yn wybodaeth gyhoeddus. Efallai y bydd angen i chi gael eich cyfweld fel rhan o unrhyw ymchwiliad.
- Mae'n rhaid i chi gyflwyno'ch cwyn yn ysgrifenedig, a gorau oll os byddwch yn defnyddio'r ffurflen yn y daflen hon. Os nad ydych yn gallu gwneud hyn eich hunain, cysylltwch â ni ar 0300 790 0203.
- Mae'n rhaid i chi ddweud wrth yr Ombudsmon yn union sut wnaeth yr aelod dorri cod ei awdurdod yn eich tyb chi. (Mae'n rhaid i chi roi rhywfaint o dystiolaeth uniongyrchol i ategu hyn – ni fydd yr Ombudsmon yn ymchwilio i gŵyn sy'n seiliedig ar rywbeth y mae rhywun arall wedi'i ddweud wrthych.)

5 Beth fydd yn digwydd wedi i chi gwblhau'r ffurflen gwyno a'i dychwelyd at yr Ombudsmon?

Byddwn yn ysgrifennu atoch i gydnabod derbyn y gŵyn. Wedyn byddwn yn ei hasesu er mwyn penderfynu a fyddwn yn ymchwilio iddi. Weithiau, efallai y bydd angen i ni gysylltu â chi er mwyn cael mwy o eglurhad ar agwedd benodol ar y gŵyn. Os byddwn yn penderfynu peidio ag ymchwilio iddi, byddwn yn egluro wrthych beth yw'r rheswm. Os byddwn yn penderfynu cynnal ymchwiliad byddwn yn eich hysbysu pan for ymchwiliad wedi cychwyn, ac yn rhoi gwybod ichi'r canlyniad.

Mae gan yr Ombudsmon ddisgresiwn i benderfynu a fydd yn ymchwilio i unrhyw gŵyn. Mae rhai o'r cwynion y bydd yn eu derbyn yn rhy ddibwys i warantu ymchwiliad.

Mae nifer o'r cwynion y mae'r Ombudsmon yn eu derbyn yn ymwneud â phethau anfoesgar neu ddadleuol y mae aelodau wedi'u dweud. Nid yw'r cod wedi'i fwriadu i fod yn rhwystr i ddadleuon gwleidyddol grymus.

Wrth benderfynu a ddylid ymchwilio i gŵyn yn ymwneud â thorri'r cod ymddygiad, mae'r Ombudsmon yn rhoi prawf dau gam ar waith:

- yn gyntaf, mae'n mynd ati i sefydlu a oes dystiolaeth bod y cod wedi'i dorri mewn gwirionedd;
- os oes, yna mae'n ystyried a fyddai'r toriad honedig, os wedi ei brofi, yn debygol o arwain at gosbi'r aelod. Wrth gymryd ei benderfyniad mae'r Ombudsmon yn ystyried canlyniadau achosion blaenorol sydd wedi cael eu hystyried gan bwylgorau safonau a Phaneli Dyfarnu ledled Cymru.

Os yw'r Ombwdsmon yn dod i'r casgliad bod y cam cyntaf o'r prawf dau gam wedi ei gwrdd ond nid yr ail gam, fe fydd yn ysgrifennu at Swyddog Monitro'r awdurdod lleol perthnasol yn datgan ei fwriad i beidio ag ymchwilio i'r gŵyn. Bydd yr Ombwdsmon yn gofyn i'r Swyddog Monitro a yw yn dymuno ymchwilio i'r mater ar lefel leol. Os yw'r Swyddog Monitro yn cytuno nad oes gofyn ymchwilio i'r gŵyn fe hysbysir yr achwynydd o'r penderfyniad i beidio ymchwilio. Os yw'r Swyddog Monitro yn dweud bod ymchwiliad lleol yn briodol, yna yn ôl yr hyn a ganiateir gan y gyfraith, bydd y mater yn cael ei drosglwyddo i'r Swyddog Monitro ar gyfer ei ymchwiliad lleol ei hun.

6 Beth yw'r canlyniadau posib yn dilyn ymchwiliad?

Bydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio yn drylwyr ac yn deg. Bydd yn gweithredu mor gyflym â phosib. Bydd yr amser a gymer i gynnal ymchwiliad yn amrywio gan ddibynnu pa mor gymhleth ydyw. Fel arfer bydd yn cael ei gwblhau o fewn naw mis. Byddwn yn cadw mewn cysylltiad â chi gan roi gwybod pa gynnydd sy'n cael ei wneud. Os bydd yn meddwl bod hynny'n briodol, gall yr Ombwdsmon atal ei ymchwiliad ar unrhyw adeg.

Unwaith iddo gwblhau ei ymchwiliad, gall yr Ombwdsmon benderfynu nad oes tystiolaeth fod y cod wedi'i dorri, neu nad oes angen cymryd unrhyw gamau pellach.

Os bydd yn dod i'r casgliad bod tystiolaeth i'w chael sy'n cyflawnhau hynny, bydd yn anfon adroddiad ffurfiol naill ai at bwylgor safonau'r awdurdod neu, yn dibynnu ar yr amgylchiadau, at Banel Dyfarnu Cymru. Efallai y gofynnir i chi roi tystiolaeth iddynt. Hwy fydd i benderfynu a dorrwyd y cod ymddygiad ac, os felly, pa gosb y dylid ei rhoi i'r aelod dan sylw. Y gosb uchaf y gall pwylgor safonau ei roi i aelod yw ei wahardd o'i swydd am chwe mis a'r gosb uchaf y gall dribiwnlys o'r Panel Dyfarnu ei roi yw diarddeliad am bum mlynedd.

Cysylltu â ni

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

1 Ffordd yr Hen Gae

Pencoed

CF35 5LJ

Ffôn: 0300 790 0203

Ffac: 01656 641199

E-bost: holwch@ombwdsmon-cymru.org.uk

Y We: www.ombwdsmon-cymru.org.uk

Gallwch hefyd ein dilyn ar Twitter: @Ombwdsmon